

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૭૬૮/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઇલેશ જે. વોરા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. ટી. વાચ્છાણી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

શાહનવાઝ સિરાજઉદ્દીન સિદ્દીકી

વિરુદ્ધ

મારુફા તે મોહમ્મદઅમીન હકીમ ની પુત્રી તે શાહનવાઝ સિરાજઉદ્દીન સિદ્દીકી
ની પત્ની

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે ધ્રુવિક કે. પટેલ (૭૭૬૯)

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી જી. એ. કાદરી (૧૮૭૬)

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી મુસૈબ આઈ. શેખ (૧૦૫૬૫)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઇલેશ જે. વોરા
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. ટી. વાચ્છાણી

તારીખ : ૧૬/૦૬/૨૦૨૬
મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઇલેશ જે. વોરા દ્વારા)

૧. પતિ દ્વારા ફેમિલી કોર્સ એક્ટ, ૧૯૮૪ ની કલમ ૧૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી આ અપીલ વિદ્વાન જજ, ફેમિલી કોર્ટ, અમદાવાદ દ્વારા ફેમિલી સ્યુટ નં. ૧૮૯૯/૨૦૨૪ માં પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૧.૧૨.૨૦૨૪ ના ચુકાદા અને હુકમનામા સામે છે, જેના દ્વારા ફેમિલી કોર્ટે મુખ્યત્વે એવા આધારે કે દાવો દાવાનું કારણ દર્શાવતો નથી, સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ દાવો ફગાવી દીધો હતો.

૨. હાલની અપીલ દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી સંક્ષિપ્ત હકીકતો એવી છે કે પક્ષકારો જ્ઞાતિએ મુસ્લિમ છે. તેઓએ ઇસ્લામિક શરિયત મુજબ અમદાવાદ ખાતે તારીખ ૨૧.૦૨.૨૦૧૫ ના રોજ લગ્ન કર્યા હતા. સ્વીકૃત રીતે, મતભેદોને કારણે, સાથે રહેવું અશક્ય બની ગયું હતું, પરિણામે, મુસ્લિમ શરિયત મુજબ તલાક આપવામાં આવ્યા હતા અને બે સાક્ષીઓની હાજરીમાં તારીખ ૧૫.૦૭.૨૦૨૪ ના રોજ નોટરાઈઝ્ડ છૂટાછેડા કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને છૂટાછેડા કરારના અમલ પહેલાં, પક્ષકારોએ તારીખ ૧૧.૦૩.૨૦૨૪ નો સમજૂતી કરાર પણ કર્યો હતો, જેના દ્વારા તેઓએ સામાવાળા પત્નીની ચીજવસ્તુઓ અને સામાન સંબંધિત તેમના પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવ્યો હતો જેમણે ભરણપોષણનો પોતાનો

અધિકાર જતો કર્યો હતો. સંમત થયા મુજબ પુત્ર કબીર સામાવાળા પત્ની સાથે કાયમ માટે રહેશે. અપીલકર્તા પતિએ કાયમી ભરણપોષણ/ભવિષ્યના શિક્ષણ ખર્ચ પેટે રૂ. ૨૫ લાખ આપ્યા હતા. આવા સંજોગોમાં, વૈવાહિક દરજ્જા અંગે ઘોષણાનું હુકમનામું મેળવવા માટે, ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા પત્નીએ ફેમિલી કોર્ટ સમક્ષ પુરસિસ રજૂ કરીને દાવાનો સ્વીકાર કર્યો હતો.

૩. આવા સંજોગોમાં, પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, ફેમિલી જજ, અમદાવાદે દાવાની પોષણક્ષમતાનો મુદ્દો ઉઠાવતાં એવું ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું કે વાદીએ દાવો દાખલ કરવા માટેનું કારણ દર્શાવ્યું નથી. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે મુસ્લિમ કાયદો લગ્ન વિરોધની વિવિધ રીતો પૂરી પાડે છે અને કોર્ટનો આશરો લીધા વિના શરિયત કાયદા હેઠળ તલાક દ્વારા કાયદેસર રીતે તેનું વિસર્જન કરી શકાય છે. જોકે, ફેમિલી કોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું છે કે જો કોઈ પક્ષકાર પાસે દાવાનું કારણ હોય અને પ્રતિવાદી આવા વૈવાહિક દરજ્જાનો ઇનકાર કરે, તો તે પોતાના વૈવાહિક દરજ્જાની ઘોષણા માટે હંમેશા કોર્ટનો આશરો લઈ શકે છે. ફેમિલી જજ, અમદાવાદે સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ દાવો ફગાવી દેતાં એવું ઠરાવ્યું કે મુસ્લિમ કાયદા હેઠળ કાયદેસર રીતે અમલમાં મુકાયેલા તલાકના સંદર્ભમાં માત્ર ઘોષણાત્મક હુકમનામાના રૂપમાં સમર્થન મેળવવા માટે ફેમિલી કોર્ટનો આશરો લઈ શકાય નહીં અને તેથી, જ્યારે વાદીને કોઈ કાનૂની દરજ્જાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યારે વાદી પાસે ઘોષણા માટે દાવો દાખલ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

૪. ફેમિલી કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અવલોકનોથી વ્યથિત થઈને, પતિ અપીલકર્તાએ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમનામું રદ કરવા માટે આ અપીલ દાખલ કરી છે.

૫. અમે સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી ડી.કે. પટેલ સાથે શ્રી જી.એ. કાદરી અને શ્રી મુસૈબ શેખને સાંભળ્યા છે.

૬. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનામા પર આક્ષેપ કરતાં વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી ડી.કે. પટેલે નીચે મુજબની રજૂઆતો કરી છે:

(એ) ફેમિલી કોર્ટે સામાવાળા પત્ની દ્વારા રેકૉર્ડ પરના બિનવિવાદાસ્પદ અને સ્પષ્ટ સ્વીકાર છતાં સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ ફરિયાદ અરજી ફગાવી દેવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે જે સીપીસી ના ઓર્ડર ૧૨ રૂલ ૬ ની જોગવાઈઓને સીધી રીતે આકર્ષિત કરે છે. એકવાર સામાવાળા હાજર થયા અને છૂટાછેડા કરારના અમલ તેમજ મુસ્લિમ શરિયત અનુસાર ઉચ્ચારવામાં આવેલા તલાકની માન્યતાનો સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર કરતી લેખિત પુરસિસ ફાઈલ કરી, ત્યારે સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ સ્વીકાર પર હુકમનામું પસાર કરવા સિવાય ન્યાયિક નિર્ણય માટે આગળ કંઈપણ બાકી રહેતું નથી. કાયદો સુસ્થાપિત છે કે જ્યાં પાયાની હકીકતો સ્વીકારવામાં આવી હોય, ત્યાં બિનજરૂરી સુનાવણી (ટ્રાયલ) ટાળવા માટે કોર્ટે સ્વીકાર પર હુકમનામું પસાર કરવું જોઈતું હતું.

(બી) ફેમિલી કોર્ટે પોતે એવું ઠરાવીને ખોટો માર્ગ અપનાવ્યો છે કે ફરિયાદ અરજી દાવાનું કારણ દર્શાવતી નથી. હાલના કેસમાં, દાવાનું કારણ ફેમિલી કોર્ટ્સ

એક્ટ, ૧૯૮૪ ની કલમ ૭ ના સ્પષ્ટીકરણ (બી) હેઠળ પોતાના વૈવાહિક દરજ્જા અંગે ઔપચારિક ઘોષણા મેળવવાના અપીલકર્તાના કાનૂની અધિકારમાંથી ઉદ્ભવે છે. અપીલકર્તા મુસ્લિમ પર્સનલ લો હેઠળ પહેલેથી જ અમલમાં આવેલા છૂટાછેડાની કાનૂની અસરની ઘોષણા માંગવા માટે ફેમિલી કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયા હતા જે મૂળભૂત તેમજ પ્રક્રિયાગત કાયદા હેઠળ એક અલગ અને માન્ય કારણ છે અને તેથી, સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ ની કલમ ૩૪ હેઠળ દાવાના કારણ માટે પૂર્વશરત તરીકે સામાવાળા દ્વારા ઇનકાર કરવાની જરૂરિયાત ફેમિલી કોર્ટને આપવામાં આવેલા વિશેષ અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ માંગવામાં આવેલી વૈવાહિક ઘોષણાને લાગુ પડતી નથી. ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭ ના સ્પષ્ટીકરણ (બી) ના કાયદાકીય હેતુની યોગ્ય મૂલવણી કરવામાં ફેમિલી કોર્ટ નિષ્ફળ રહી છે જે લગ્નની માન્યતા અંગે અથવા કોઈપણ વ્યક્તિના વૈવાહિક દરજ્જા અંગે ઘોષણા માટે ન્યાયિક વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે.

(સી) ફેમિલી કોર્ટે એ બાબતની અવગણના કરી કે મુસ્લિમ પર્સનલ લો દ્વારા સંચાલિત કેસોમાં, તલાક દ્વારા અથવા ખુલા અથવા મુબારત જેવા પરસ્પર કાર્યો દ્વારા લગ્નનું વિસર્જન એ અદાલત બહારનું (એક્સ્ટ્રા-જ્યુડિશિયલ) સ્વરૂપ છે. આવા વિસર્જનના કિસ્સામાં, પક્ષકારોને સરકારી રેકૉર્ડ્સ, ભવિષ્યના લગ્ન, કસ્ટડી, પાસપોર્ટ, વિઝા અથવા સત્તાવાર દસ્તાવેજોમાં વૈવાહિક દરજ્જાના ફેરફારના હેતુ માટે ઘણીવાર ઔપચારિક ન્યાયિક ઘોષણાની જરૂર પડે છે અને ન્યાયિક પ્રમાણપત્રની આ જરૂરિયાત પોતે જ દાવાનું કારણ ઉત્પન્ન કરે છે, પક્ષકારો વચ્ચે દાવો દાખલ કરવા માટે કોઈ વિવાદ ન હોય તો પણ.

૭. આવા સંજોગોમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદ અરજી ફગાવી દેવાથી પક્ષકારોને કાનૂની ઉપાય નકારવામાં પરિણમ્યું છે અને અપીલકર્તા તેમજ સામાવાળાઓને ભારે પૂર્વગ્રહ અને મુશ્કેલી ઊભી થઈ છે અને તેથી, એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ પસાર કરાયેલા દાવો ફગાવી દેવાના ચુકાદા અને હુકમનામાને રદ કરવામાં આવે અને દાવો મંજૂર કરીને, પર્સનલ લો મુજબ પક્ષકારો વચ્ચે પહેલેથી જ થયેલા લગ્ન વિરહેદની ઘોષણા કરવામાં આવે.

૮. સામાવાળા પત્ની વતી અને તેમના તરફે ઉપસ્થિત વિજ્ઞાન કાઉન્સેલ શ્રી મુસૈબ આઈ. શેખે અપીલકર્તાના કાઉન્સેલ દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલોને અપનાવતાં રજૂઆત કરી છે કે દાવાના કારણના પાસા પર ફેમિલી કોર્ટના તારણો ભૂલભરેલા છે અને ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭ ના વ્યાપ અને કાર્યક્ષેત્રથી વિપરીત છે અને તેથી, તેમાં હસ્તક્ષેપ જરૂરી છે.

૯. હાલના કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારી વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું ફેમિલી કોર્ટે સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ પોતાની મેળે સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ફેમિલી સ્યુટ ફગાવી દેવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે?

૧૦. હાલના કેસની હકીકતોમાં, પક્ષકારો મુસ્લિમ સમુદાયના હતા અને શરિયત કાયદા મુજબ, તારીખ ૧૫.૦૭.૨૦૨૪ ના કરાર મારફત સંમતિથી તારીખ ૨૧.૦૨.૨૦૧૫ ના લગ્ન વિરહેદ કરવામાં આવ્યા હતા. સામાવાળા પત્નીએ

તલાકનો સ્વીકાર કર્યો છે અને કાયમી ભરણપોષણ તરીકે પતિ પાસેથી રૂ. ૨૫ લાખ મળ્યા હોવાનું સ્વીકાર્યું છે. ત્યારથી પક્ષકારો અલગ રહે છે. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે ડિસોલ્યુશન ઓફ મુસ્લિમ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૩૭ અને મુસ્લિમ પર્સનલ લો (શરિયત) એપ્લિકેશન એક્ટ, ૧૯૩૯ ની જોગવાઈ હેઠળ, અપીલકર્તા પતિ અને સામાવાળા પત્ની દ્વારા પરસ્પર સંમતિથી છૂટાછેડા થયા હતા. ઇસ્લામિક કાયદા હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત અને શરિયત એક્ટ હેઠળ સુરક્ષિત લગ્ન વિરોધેના ચાર મુખ્ય સ્વરૂપો છે, તે છે – (૧) તલાક-એ-તફવીઝ; (૨) ખુલા; (૩) મુબારત; અને (૪) ફરજ. હાલના કેસમાં, લગ્ન વિરોધેની પદ્ધતિ – મુબારત લાગુ પડશે, કારણ કે બંને પક્ષકારોની સંમતિ હતી. ‘મુબારત’ શબ્દ પરસ્પર સંમતિ પર આધારિત કોર્ટ બહારના છૂટાછેડાનું એક સ્વરૂપ છે અને તે માન્ય છે કારણ કે તે ડિસોલ્યુશન ઓફ મુસ્લિમ મેરેજ એક્ટ થી અસ્પૃશ્ય રહે છે. આમ, દાવામાં એકમાત્ર દાદ એ અસરની છે કે ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭(૧) ના સ્પષ્ટીકરણ (બી) હેઠળ, તારીખ ૧૫.૦૭.૨૦૨૪ ના એમઓયુ ના સંદર્ભમાં સંપન્ન થયેલ લગ્ન વિરોધે થયા હોવાની ઘોષણા કરવી.

૧૧. આવા સંજોગોમાં, અમને અપીલકર્તા તેમજ સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન કાઉન્સેલની રજૂઆતમાં યોગ્યતા જણાય છે તે કારણોસર કે, જ્યારે શરિયત કાયદા દ્વારા સંચાલિત બે વ્યક્તિઓ વચ્ચેના લગ્ન મુબારત કરાર દ્વારા વિરોધે કરવામાં આવે છે, ત્યારે ફેમિલી કોર્ટો પક્ષકારોના કરારનો સ્વીકાર કરવા અને પક્ષકારો વચ્ચે સંમત થયા મુજબ લગ્ન વિરોધેની ઘોષણા કરવા માટે બંધાયેલી છે. કર્ણાટક હાઈકોર્ટ અને અન્ય હાઈકોર્ટોએ (શબનમ પરવીન અહેમદ

વિ. મોહમ્મદ સલિયા શેખ (મિસલેનિયસ ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૪૭૧૧/૨૦૨૨ તારીખ ૨૬.૦૩.૨૦૨૪)), (મોહમ્મદ સૈફ પાશા વિ. મદિહા આરિફ (૨૦૨૧ એસસીસી ઓનલાઇન મદ્રાસ ૧૬૫૭૦)) સમાન મુદ્દા પર ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે કે, ફેમિલી કોર્ટો પક્ષકારોના કરારોનો સ્વીકાર કરવા અને સંમત થયા મુજબ લગ્ન વિરોધની ઘોષણા કરવા બંધાયેલી છે.

૧૨. રજૂ કરાયેલી રજૂઆતોની વિચારણા કરતાં અને કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, અમારો એવો મત છે કે, ફેમિલી કોર્ટના એવા તારણો કે પ્રતિવાદીએ સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૩૪ હેઠળ જરૂરી મુજબ છૂટાછેડાની હકીકતનો ઇનકાર કરવો જોઈતો હતો, તે યોગ્ય નથી. ફેમિલી કોર્ટ તરફથી એ ગેરસમજ છે કે ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭(૧) ના સ્પષ્ટીકરણ (બી) હેઠળ, પક્ષકારો ઇસ્લામિક કાયદા હેઠળ અમલમાં મુકાયેલા તલાકના સંબંધમાં ઘોષણાત્મક હુકમનામાના રૂપમાં સમર્થન મેળવવા માટે ફેમિલી કોર્ટ સમક્ષ જઈ શકતા નથી. ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭(૧) નું સ્પષ્ટીકરણ (બી) લગ્નની માન્યતા અંગે અથવા કોઈપણ વ્યક્તિના વૈવાહિક દરજ્જા અંગે ઘોષણા માટે કોઈપણ હુકમનામું પસાર કરવા ફેમિલી કોર્ટને સત્તા આપે છે. હાલના કેસની હકીકતોમાં, વાદી-અપીલકર્તાએ ન તો નિર્ણય કરવાની માંગ કરી છે, કે ન તો છૂટાછેડાના હુકમનામા દ્વારા લગ્ન વિરોધ કરવા જણાવ્યું છે. દાદ ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને ‘મુબારત’ ને સમર્થન આપીને વૈવાહિક દરજ્જાની ઘોષણા કરવાની છે. સામાવાળા-પત્નીએ પુરસિસ મારફત છૂટાછેડાના સંદર્ભમાં રજૂઆતો અને અન્ય બાબતોનો સ્વીકાર કર્યો હતો.

આમ, સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૩૪ હેઠળ દાવાના કારણ માટે પૂર્વશરત તરીકે સામાવાળા દ્વારા ઇનકાર કરવાની જરૂરિયાત, ફેમિલી કોર્ટ્સ એક્ટ હેઠળ આપવામાં આવેલા વિશેષ અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ માંગવામાં આવેલી વૈવાહિક ઘોષણાને લાગુ પડતી નથી. આમ, અમારા મતે, ફેમિલી કોર્ટે સીપીસી ના ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ હેઠળ દાવો ફગાવી દેવામાં ભૂલ કરી છે.

૧૩. ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચા માટે, ફરિયાદ અરજી ફગાવી દેતો તારીખ ૨૧.૧૨.૨૦૨૪ નો ચુકાદો અને હુકમનામું રદ કરવામાં આવે છે.

૧૪. તદનુસાર, હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તા અને સામાવાળા વચ્ચેના લગ્ન જે ‘મુબારત’ કરાર દ્વારા પહેલેથી જ વિરોધ થયેલા છે, તે કરારની તારીખથી વિરોધ થયેલા હોવાની ઘોષણા કરવામાં આવે છે. રજિસ્ટ્રીને જરૂરી હુકમનામું તૈયાર કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. સીધી સેવા (ડાયરેક્ટ સર્વિસ) ની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

(ઇલેશ જે. વોરા, ન્યાયમૂર્તિ)

(આર. ટી. વાચ્છાણી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====